

Strieborná zberateľská minca Chatam Sofer – 250. výročie narodenia

Ing. Dagmar Flaché
Národná banka Slovenska

Pri príležitosti 250. výročia narodenia Chatama Sofera, významného ortodoxného rabína, učiteľa, sudcu a učenca, ktorý patrí k najuznávanejším autoritám ortodoxného židovského sveta, pripravila Národná banka Slovenska v júni tohto roku vydanie striebornej zberateľskej mince.

Minca realizovaná podľa návrhu Pavla Károlyho (1. cena)

Chatam Sofer, vlastným menom Moše Schreiber, sa narodil 24. septembra 1762 vo Frankfurte nad Mohanom. Už v detstve prejavil svoje mimoriadne schopnosti v učení a v znalostiach Talmudu. Po štúdiách Tóry, Talmudu a hebrejčiny pôsobil ako rabín v Prostějove, v Boskoviciach, v Strážnici a Mattersdorfe. V roku 1806 prijal funkciu hlavného rabína Bratislavy (vtedajšieho Pressburgu), kde žil a pôsobil až do svojej smrti 3. októbra 1839.

Počas jeho života sa odohralo mnoho spoločenských zmien. Postupný rozpad štruktúry tradičnej židovskej komunity sprevádzali asimilačné tendencie a počiatky reformného hnutia. Chatam Sofer patril medzi vedúce osobnosti tradicionalistov. V tomto duchu viedol aj bratislavskú ješivu, ktorá patrila k popredným centram tradičného rabínskeho vzdelávania v Európe. Pod vedením jeho potomkov fungovala až do roku 1939. Po druhej svetovej vojne ju obnovili v Jeruzaleme, kde pôsobí dodnes.

Chatam Sofer zanechal bohaté literárne dielo. Je autorom mnohých komentárov Tóry a Talmudu. V autobiografickom diele reflektoval obliehanie mesta napoleonskými vojskami a písal aj náboženskú poéziu. Bol tiež uznávaným rabínskym

sudcom. Pochovali ho na bratislavskom židovskom cintoríne zo 17. storočia. Začiatkom 40-tych rokov 20. storočia vtedajšia vláda rozhodla o likvidácii cintorína v súvislosti s reguláciou nábřežia a výstavbou tunela. Väčšina hrobov bola exhumovaná a pozostatky boli prenesené na Nový ortodoxný cintorín. Len 23 hrobov tzv. rabínskeho okrsku ostalo na pôvodnom mieste. Priestor obmurovali a prekryli betónovým stropom a bol prístupný cez železný poklop. Hrob Chatama Sofera bol aj napriek tomu častým cieľom ortodoxných veriacich z celého sveta.

Koncom 90-tych rokov sa bratislavská Židovská náboženská obec rozhodla pre generálnu rekonštrukciu hrobky. Vznikol odborníkmi i verejnosťou oceňovaný pamätník, v ktorom sa prelínajú princípy modernej sakrálnej architektúry s požiadavkami *halachy* (židovského náboženského práva).

Národná banka Slovenska vyhlásila na výtvarný návrh mince verejnú anonymnú súťaž, do ktorej predložilo osemnásť autorov dvadsaťštyri výtvarných prác. Komisia guvernéra NBS na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských eurových mincí ich hodnotila v júni 2011. Jej odbornými poradcami pri rozhodovaní boli PhDr. Peter Salner,

2. cena Mgr. art. Miroslav Hric, ArtD.

3. cena Karol Ličko

predseda Židovskej náboženskej obce Bratislava a PhDr. Martin Korčok, PhD, zástupca riaditeľa SNM – Múzea židovskej kultúry.

Na realizáciu mince bol schválený výtvarný návrh autora Pavla Károlyho, ktorý v súťaži získal prvú cenu. Komisia ocenila, že jeho návrh spĺňa všetky požadované kritériá z obsahovej i výtvarnej stránky. Averz a reverz sú komponované v dvoch protiahlych trojuholníkových plochách, ktoré svojím prekrytím vytvárajú symboliku Dávidovej hviezdy. Na averznej strane je stvárnená dobová veduta Bratislava s dominantným Bratislavským hradom. Reverzná strana trojuholníkovej plochy obsahuje portrét Chatama Sofera v spojení s Tórou, základným židovským zákonom, a menorou, tradičným sedemramenným svietnikom. Kompozíciu dotvára meno a priezvisko uvedené v slovenčine aj v hebrejčine. Kládcom návrhu je kompozičné riešenie reliéfnych trojuholníkových plôch v kontraste s čistou plochou mincového poľa so zakomponovanými textami a štátnym znakom, ktoré vytvárajú harmonický celok.

Druhá cena bola udelená Mgr. art. Miroslavovi Hricovi, ArtD., za vyvážený návrh dobre vystihujúci zadanú tému. Mincové pole averzu je vyplnené reliéfom zobrazujúcim dobovú vedutu Bratislava, ktorá je doplnená rozvinutou Tórou. Reverznej strane dominuje portrét Chatama Sofera prepojený s reliéfnou podobou knihy, symbolu jeho učnosti a osobnosti.

Tretiu cenu získal Karol Ličko. Jeho návrh komisiu zaujal najmä portrétom zaujímavo zasadeným do Dávidovej hviezdy, ktorá určuje celkovú kompozíciu reverzu. Organickou súčasťou kompozície oboch strán návrhu je umiestnenie nápisov.

Strieborná zberateľská minca v nominálnej hodnote 10 eur má priemer 34 mm a hmotnosť 18 g. Je vyrazená zo striebra s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica. Na hrane je uvedený nápis do hĺbky „ – RABÍN – UČENEC – SUDCA – UČITEĽ“. Vyrazených bolo 5 800 kusov mincí v bežnom vyhotovení a 7 900 kusov mincí v proof vyhotovení.

Foto: Ing. Štefan Fröhlich